

***Besættelsestiden og de danske herregårde.
Seminar og studietur.***

Slots- og Herregårdsforum den 15. og 16. maj 2018

Lensafløsningsloven 1919 bevirkede, at det økonomiske grundlag for mange danske herregårde med et slag ændrede sig radikalt. Det fik hurtigt store konsekvenser for herregårdenes samfundsmæssige udvikling i det 20. århundrede. Qua sin karakter af nedgangstid og overgangstid er herregårdenes historie i det 20. århundrede derfor i vid udstrækning ikke blevet vist nærmere interesse. Det betyder, at der mangler kortlægning og nuancering af væsentlige vidnesbyrd om den landbrugshistorie, virksomhedshistorie, udvikling og overlevelse af landdistrikterne i en krisetid, som periodens herregårdshistorie illustrerer.

Det ønsker Slots- og Herregårdsforum at fokusere på, og et første skridt på vejen er seminaret *Besættelsestiden og de danske herregårde*, som afholdes tirsdag den 15. og onsdag den 16. maj 2018 i Randers med studietur til relevante herregårde i Himmerland.

De udfordringer og dilemmaer som Anden Verdenskrig og den danske besættelsestid førte med sig for den danske befolkning generelt, gjorde sig selvsagt også gældende for de danske herregårde og deres ejere. Og nogle forhold satte særligt deres spor i den danske herregårds historie. Med besættelsen og udbruddet af krigen forbedredes afsætningsforholdene for det danske landbrug efter 1930'ernes nedgangsperiode. Tyskland kunne – på den danske stats regning – aftage hele landbrugsproduktionen, og finanserne på landets små såvel som store landbrug bedredes.

GAMMEL ESTRUP
DANMARKS HERREGÅRDSMUSEUM
THE DANISH MANOR MUSEUM

Randersvej 2
8963 Auning
Danmark

T +45 8648 3001
F + 45 8648 3181
post@gammelestrup.dk
www.gammelestrup.dk

14 maj 18
BA/sb/mf/me

Imidlertid fik krigen hurtigt vidtrækkende konsekvenser for den store bevaringsværdige bygningsmasse, som herregårdene repræsenterede. De tyske herregårde blev, som andre markante bygningsværker, ramt af bombninger og total destruktion i løbet af krigsårene. I Danmark tiltrak de store huse sig også opmærksomhed, og en række danske herregårde blev således midlertidigt indrettet med indkvarteringsfaciliteter for soldater, flygtninge eller syge.

Den danske adel spillede også en særlig rolle i krigstiden og ikke mindst i eftertidens forståelse af national modstand og svigt. Undersøgelser tyder på, at danske adelsfamilier var overrepræsenterede inden for både den danske modstandskamp og den danske nationalsocialisme, og både enkeltpersoner, familier – måske endda periodens adelsfamilie som begreb – er siden hen blevet associeret med særligt det sidste.ⁱ

Efterkrigstiden medførte en række udfordringer for de herregårde, der måtte huse de mange tyske flygtninge, men betød også, at herregårdene på ny havde let ved at tiltrække arbejdskraft. På samme måde som den øvrige danske industri måtte storlandbruget i årene efter krigen imidlertid modernisere, specialisere og mekanisere sin drift for at bevare konkurrenceevnen. En række af de lovkomplekser, der blev vedtaget i efterkrigstiden, var fortsat båret af husmandssagens forestilling om beskyttelse af småbrugene.

Seminaret vil undersøge adel og herregård i lys af krig og besættelse. Herunder på den ene side som eftertidens symbol på landsforræderi og på den anden side på krigens overgreb på den nationale kulturarv. Centralt for seminaret som perspektivering af de danske forhold står blandt andet ph.d. Elyze Storms-Smeets nye forskningsprojekt om herregårdene på den tysk-hollandske grænse før og efter Anden Verdenskrig.

ⁱBeskrivelsen af adelens rolle under krigen er baseret på artiklen: Maria Groth Rasmussen og René Ask Rasmussen: *At kæmpe Danmarks sag. Mellem nationalsocialisme og modstandskamp*. I: red. Lars Bisgaard og Mogens Krasig Jensen: "Adel. Den danske adel efter 1849". Gads Forlag 2015

14 maj 18
BA/sb/mf/me

PROGRAM:

Besættelsestiden og de danske herregårde.

Tirsdag den 15. maj 2017 Studietur

Herregårde i Himmerland.

- Kl. 09.00   **Afgang Randers Rutebilstation**
- Kl. 10.00-11.30   **Lindenberg**
Omvisning v. Schimmelmannske Fond
- Kl. 12.15-13.30   **Nørlund Gods**
Omvisning
- Kl. 13.30-14.45   **Frokost** på Nørlund
Oksesteg m. tyttebær, kartofler og skysauce
Kaffe og æblekage
- Kl. 16.00-17.30   **Overgaard**
Omvisning
- Kl. 18.00   Ankomst **Randers Rutebilstation**
- Kl. 19:00   **Middag på Hotel Randers**
Forret: Pighvar i egen fars
Hovedret: Farseret vagtel.

14 maj 18
BA/sb/mf/me

Onsdag den 16. maj 2017, Seminar

Fussingø, Østjylland.

- Kl. 10.00-10.05   **Velkomst**
v. direktør Britta Andersen, Gammel Estrup.
- Kl. 10.05-10.50   *Heritage lost and found. The post-WW2
revival of country houses and landed estates in
the German-Dutch border*
Phd. Elyze Storms-Smeets, Holland
- Kl. 10.50-11.00   Spørgsmål og diskussion
- Kl. 11.00-11.45   *Værnemagtens beslaglæggelse af danske
slotte og herregårde. Lovgrundlag,
vilkårlighed, behov og bekvemmelighed.*
Seniorforsker Ole Villumsen Krog
- Kl. 11.45-11.55   Spørgsmål og diskussion
- Kl. 11.55-13.00   **Frokost**
- Kl. 13.00-13.30   Omvisning på Fussingø
- Kl. 13.30-14.15   *At kæmpe Danmarks sag*
Rene Ask Rasmussen og Maria Groth
Rasmussen, Syddansk Universitet
- Kl. 14.15-14.25   Spørgsmål og diskussion
- Kl. 14.25-15.00   **Pause, kaffe**
- Kl. 15.00-15.45   *Når passivitet er en umulighed – Monica
Wichfeld og Lucie-Marie Reventlows virke
under 2. verdenskrig*
Jesper Munk Andersen, Museum Lolland-
Falster
- Kl. 15.45-15.55   Spørgsmål og diskussion
- Kl. 15.55-16.00   **Afrunding, tak for i dag.**
-